

III RIIGIKOGU

5. istungjärk. **Protokoll nr. 124 (7).**

1928.

III Riigikogu koosolek 7. veebruaril 1928
kell 12.

Kokku on tulnud 86 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: rahaminister **A. Teetsov**,
haridusminister **A. Mõttus**, siseminister
J. Hünerson, sõjaminister **N. Reek**, teede-
minister **A. Kerem**, kohtuminister **T. Kalbus**,
kaubandus-tööstusminister **J. Holberg**, töö-
hoolekandeminister **K. Soonberg**.

Päevakord:

1. Üüriseaduse kaotamise seadus — **J. Mür-
gi, J. Sepa, K. Tamme ja R. Vreeman**'i ette-
panek.

2. Haapsalu linna administratiiv-piirkonna
laiendamise seadus — omavalitsuse komisjoni
ettepanek.

3. 1929./30. a. põllumajanduse üleskirju-
tamise seadus — omavalitsuse komisjoni ette-
panek.

4. Vahekohtu asjus tsiviilkohtupidamise
seaduse täiendamise seadus — üldkomisjoni
ettepanek.

5. Vahekohtu klauselite protokolliga ühi-
nemise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

6. Kriminaal kohtupidamise seaduse § 177.
muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

7. Riigiteenistuses seisvatele maamõõt-
jatele tükitöö pealt tasumaksmise seaduse
muutmise seadus — II lugemisel.

8. Rahukohtu trahviseaduse § 29. muutmise
seadus — II lugemisel.

9. Veejuhtmete korrashoiu seadus — II
lugemisel.

10. Riigitöölaliste ühekordse palgalisa sea-
dus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

11. Riigiteenijate ja -töölaliste ühekordse
palgalisa seadus — rahaasjanduse komisjoni
ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**,
pärast abiesimees **M. Martna**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**.

Koosolek algab kell 12.20 min.

Juhataja **K. Einbund**: Avan Riigi-
kogu koosoleku.

1. Üüriseaduse
kaotamise sea-
dus — **J. Mür-
gi, J. Sepa, K. Tam-
me ja R. Vree-
man**'i ettepanek.

**J. Mür-
gi** (mo) ette-
panekul otsustatakse
nähtava enamusega
anda seaduseelnõu
üldkomisjoni.

2. Haapsalu
linna administ-
ratiiv-piirkon-
na laiendamise
seadus — I luge-
misel.

Omavalitsuse ko-
misjoni aruandja **H.
Anniko**: Lugupeetud
Riigikogu liikmed! Käes-
olev seadus käsitab Haap-
salu linna administratiiv-
piirkonna laiendamist. Na-

gu teada on Haapsalu üks vanematest ja täht-
samatest meie suvituselinnadest. Haapsalu
tervendav meremuda ja vaikne, ilus mererand
meelitavad suvitajaid kokku, isegi välismaa-
lased tulid suurel hulgal Haapsalu. Haapsalul,
kui suvituselinnal, oli mõni aeg tagasi oma suur
õitseag. Sellekohaste Haapsalu linnavalitsuse
andmete järgi on tõusnud Haapsalu suvita-
jate arv mitmel aastal kuni kümnetuhandeni.
See oli muidugi enne ilmasõda, kuna nüüd
suvitajate arv umbes kahetuhande ümber on.
Seega on suvitajate arv mitmevõrdselt vä-
henenud. Siin peame küsima, mis on vä-
henemise põhjused. Vähenemise põhjused
on tingitud esmalt neist aegadest ja oludest,
mis endisega võrreldes väga muutunud on.
Aga üks vähenemise põhjus on kahtlemata ka
see, et Haapsalul, kui suvituselinnal, ei ole
võimalik hädatarvilikke mõnususi ja soo-
dustusi praegustes piirides oma suvi-
tajaile pakkuda. Just suvitajate arvust ole-
nevad suurel hulgal Haapsalu linna elanik-
kude teenistusevõimalused. Seda ära tundes
on Haapsalu linnavalitsus püüdnud oma jõu-
kohaselt kaasa mõjuda suvitajate arvu suure-
damiseks, niipalju kui võimalik. (J. Laido-
ner, põl: Millega on kaasa mõjuta-
tud?) Aga oma praeguste administratiiv-piir-
ride juures ei ole linnavalitsusel ka kõige pa-
rema tahtmise juures võimalust luua suvita-
jatele, eriti välismaalastele, vahelduserikkaid
suvitusemõnususi ja soodustusi, et sel teel
enam suvitajaid ligi tõmmata. Sest teata-
vasti puuduvad Haapsalu linnal liivane mere-
rand, avarad supeluseplatsid, õhu- ja päikese-
vanni võtmise kohad, jalutamispaidad, puies-
tikud, rahvapargid j.n.e. Just nende tarvi-
likkude mõnususte asutamiseks puudub vas-
tav maa-ala. Seda puudust tundes asus Haap-

salu linnavolikogu kõige energilisemalt oma linna administratiiv-piirkonna laiendamisele. Haapsalu linna praeguses administratiiv-piirkonnas olev maa-ala on 690 tiinu suur, sellest on umbes 40%, s. o. 280 tiinu ehitusepiirkonda, mis kõik ka täis ehitatud. Vabaolev linnamaa on suuremalt osalt raba või soo ja linna tsentrumist kaugel, nii et sinna midagi ehitada ei saa. Sellepärast on linna piiride laiendamine, kui möödapääsematu küsimus Haapsalu linnavolikogus omal ajal üles tõstetud ja esimest korda on seda küsimust arutatud 7. novembril 1923. Seal on ühel häälel otsustatud paluda Vabariigi Valitsuselt linna piiridesse järgmised maa-alad võtta:

Kiltsi mõisa maadest 139,90 tiinu; Ungru mõisa maadest 211,90; raadiojaama all olevad maad 5,30 t. Haapsalu Rohuküla raudtee maa 6,15 t., kokku 363,25 tiinu.

Linnavalitsus esitas tähendatud piirides laiendamise küsimuse Vabariigi Valitsusele, kes, ära kuulates põllutöoministri sellekohase ettekande, ei rahuldanud linnavalitsuse palvet, leides selles liiga suurt laiutamist, mille tõttu see küsimus 29. novembril 1923 uuesti linnavolikokku kaalumisele tuli. Seal ühines linnavolikogu ühel häälel oma endise otsusega. Uuesti esitas Haapsalu linnavalitsus 20. märtsil 1924. aastal palve siseministeeriumile, et linna piirkonda laiendataks vastavalt linnavolikogu otsusele, mis 1923. aastal vastu võetud. Siseministeerium saatis küsimuse Lääne maavolikokku seisukoha võtmiseks. Kuid maavolikogu oma 15. ja 16. oktoobri 1924. aasta koosolekul konstateris, et Asuküla vallavolikogu, kelle piirides tähendatud maa-alad, on nimetatud küsimuses eitavale seisukohale asunud ja näeb linnavalitsuse palves maade ahnitsemist ja omale tuluallikate soetamist. Nimetatud koosolekul otsustas maavolikogu Haapsalu linna piirkonna laiendamise küsimuse edasi lükata kuni Haapsalu linnavalitsus esitab kava maa kasutamise kohta. Selle järele jäi küsimus pikemaks ajaks seisma. Alles siis, kui Lääne maavolikogu 29. augustil 1927. aastal oma endise otsuse revideerimise alla võttis, ja linnavalitsus ka tunduvalt oma endist nõudmist vähendas, hakati lõppude-lõpuks kokkulepet saavutama. Maavolikogu otsustas Haapsalu linna piirkonda võtta Kiltsi mõisa maadest 40 tiinu, Ungru mõisa maadest 113,20 tiinu ja Haapsalu Rohuküla raudtealune maa 6,15 tiinu, kokku 159,35 tiinu. Selle otsusega ühines ka lõpuks Haapsalu linnavolikogu omal koosolekul 2. septembril 1927. sealjuures oma endisest nõudmisest üle poole vähendades. Sellele järgnes siis ka nõusolek ministeeriumilt

ja Vabariigi Valitsuselt, kelle poolt tähendatud seaduseelnõu esitatud.

Omavalitsuse komisjon ühines ka Vabariigi Valitsuse ettepanekuga, võttes seaduseelnõu muutmata vastu, ja esitab selle Riigikogule vastuvõtmiseks.

Kui nüüd lähemalt vaadelda neid maa-alsid, mis tähendatud seadusega kavatsetakse Haapsalu linna külge liita, peab ütlema, et need maad on väga soodsad ja hädatarvilikud Haapsalu linna kasvamisele. Haapsalu kui puht suvituselinna kasvamine võib kõige paremini sündida ainult mereäärsete maa-alade arvel. Tähendatud maa-alad on ilusa mere-rannaga ühenduses, pealegi veel ilusa männimetsaga ja kuiva liivase pinnaga, mis suvitusekoha edenemiseks igapidi kaasa mõjuvad. Seal avaneb võimalus uusi supelusasutusi avada, rahvaparke asutada, suvitajatele päikesevannide võtmise kohti sisse seada j.n.e. Need võimalused on linnal seni kõik puudunud. Haapsalu linnal kui suvituselinnal ei ole mingisugust väljavaadet tööstuse- või sadamalinnaks arenemiseks, vaid Haapsalu jääb meie riigis puht suvituselinnaks — kuurordiks. Sellepärast peab talle tarvilikkude maa-alade juurdelõikega vabamad arenemismõimalused andma. Ma loodan, et Riigikogu käesoleva seaduseelnõu muutmata vastu võtab. Omavalitsuse komisjoni nimel teen ettepaneku, tähendatud seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

J. Laidoner (põl): Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma ei taha vastu vaielda seaduseelnõule, mis praegu esitatud, aga siiski ma loen oma kohuseks paari sõnaga tähelepanu juhtida neile asjaoludele, mida siin lugupeetud härra aruandja minu arusaamise järgi natuke ühekülgselt valgustas, tähendades esiteks, et Haapsalu linnal puuduvad suvitajad, sellepärast et seal küllalt ei olla mereranda, et seal küllalt ei olla päikesepaistelisi kohti, puiesteid ja parke. Muidugi, Haapsalu linnal ei ole parke, kuid selles on Haapsalu linn ise süüdi, sest ta jagas ühe pargi ära. Väga ilus mererand on seal ka olemas, kuid seal käib praegu linna kari. Teiseks, ilusamat parki, kui seal on Paralepa mets, ei ole Eestis üldse olemas, see on looduslik park. Aga linnal puuduvad suvitajad sellepärast, et neid Eestis ülepea väga vähe on, — väike rahvas, suurt jõukust ei ole. Mina olen üks neist Eesti kodanikkudest, kes peaaegu iga aasta on Haapsalus mõned päevad mööda saatnud, ja ma olen näinud, et ühel aastal on seal suvitajaid rohkem kui teisel aastal, kuna teisel aastal on neid üle kolinud kas Narva-Jõesuho või Pärnu.

Tähendati veel, et Haapsalu linnavalitsus on energiliselt kõik teinud, mis võimalik. Otse ümberpöörduvalt, Haapsalu linnavalitsus ei ole niigi palju ära jõudnud teha, et ta jalgte oleks teinud, mis oleks viinud vaksalist mereranda mööda linna, mis palju ei maksaks, kuid ka seda ei ole tehtud. Iga suvitaja peab jaama minema õige tolmust teed mööda, mida mööda ka linna kari käib. Ma ei vaidle selle vastu, et Paralepa mets Haapsalu linnale antaks, vaid juhin tähelepanu ainult sellele asjaolule, et väga kahju oleks, kui linn selle metsa, mis praegu täiesti looduslik park on, jagaks väikes-tekks ehitusekruntideks. See on täiesti riigi maa ja kui see antakse riigilt üle odava hinna eest, siis ei tohi linn seda maad jagada väikesteks ehitusekruntideks, sest Haapsalu linn ei võida sellest midagi, kui sinna peale ehitatakse väikesed onnikesed. Selleks on maad küll ja küll mujal.

Aruandja **H. Anniko** (lõpusõna): Lugupeetud härra kindral Laidoner ütles, et Paralepa mets on väga ilus koht. Seda ütlen ka mina, aga ta ei kuulunud tänini Haapsalu linna piirkonda ja ei olnud Haapsalu linna kasutada. Linna kasutada oli mingisugune kitsas riba lagedast mererannast, kuhu suvitajad ei tahtnud suplema ega päikesevanne võtma minna, vaid igäüks soovib kohta, mis metsaga ja muude mõnusustega ühenduses on. Ei usu ma, et linnavalitsus hakkab ilusat Paralepa männikut ehitusekruntideks planeerima, eeskätt tuleb sinna rahvapark ja jalutusepaigad.

Teiseks ütles kindral Laidoner, et linnavalitsus ei ole midagi teinud Haapsalu suvitusekoha parandamiseks. Siin pean ütleva, et linnavalitsus on jõudu mööda püüdnud teha, mis võimalik. Meie teame, et vist kõik linnad, samuti ka Haapsalu on praegu suurtes võlgades ja kui suuri kapitaal-korraldusi ja parandusi ette võtma peab, siis tarvitab see miljonilisi väljaminekuid, linnavalitsusel puuduvad need summad, ta ei suuda seda kõige- parema tahtmise juures teostada.

Juhataja **K. Einbund**: Panen hääletamisele ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

3. 1929./30. aastal Omavalitsuse komisjoni aruandja **K. Tamm**: Omavalitsuse komisjoni nimel teen ettepaneku, põllumajanduse üleskirjutamise seaduseelnõu esimesel

lugemisel vastu võtta. Teen selle ettepaneku samadel motiividel, millistel selle esitas Vabariigi Valitsus Riigikogule. Vabariigi Valitsus toonitab oma seletuskirjas, et see on väga suure tähtsusega üleskirjutamine ja niisuguses ulatuses, nagu põllumajanduses seda Eestis veel seni ei ole olnud. Selle üleskirjutamise algatuse on oma peale võtnud rahvusvaheline põllumajanduslik instituut Roomas ja selle Rooma rahvusvahelise instituudi algatus on igal pool vastukõla leidnud, ka neis riikides, mis veel võrdlemisi madalal kultuurilisel astmel seisavad. See üleskirjutamine kutsub enesega küll teatavaid kulusid esile, sest üleskirjutamine kestab kauemat aega, kuna see laiaulatuslik on: ta arvestab isegi tööjõu, siis kõik põllumajanduses investeeritud kapitali. Üleskirjutamine algab 1929. aastal, kus kõigepealt oleks külvipinna üleskirjutamine, 1929. aasta sügisel oleks põllumajanduse toodangu üleskirjutamine ja järgmisel aastal oleks üleskirjutamise andmete läbitöötamine, ja andmete kirjastamine võiks olla alles 1930. aasta lõpul. Et see üleskirjutamine meile, eriti kus Eesti põllumajanduslik riik, on õige suure tähtsusega, teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

4. Vahekohtu Sõna on üldkomisjoni asjus tsiviil- esimehel rkl. Jõeääril kohtupidamise aruandja kohuste täitsemiseks. seaduse täiendamise seadus — I lugemisel.

Aruandja **A. Jõeäär**: Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu esimesel lugemisel vastu võtta neil motiividel, mis Vabariigi Valitsus oma poolt esitatud eelnõu seletuskirjas ette toonud. Üldkomisjon ühines nende motiividega ja tegi eelnõus ainult mõned redaktsioonilised parandused.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

5. Vahekohtu Sõna on üldkomisjoni klauselite pro- esimehel rkl. Jõeääril aruandja kohuste täitmisemise seadus — I lugemisel.

Aruandja **A. Jõeäär**: Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu esimesel

lugemisel vastu võtta neil motiividel, mis Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõu seletuskirjas ette toodud. Üldkomisjon ei ole mingisuguseid muudatusi seaduseelnõus ette võtnud ja ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas ettetoodud põhjendustega.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

6. Kriminaal kohtupidamise seaduse § 177. muutmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**: Riigikogu võttis hiljuti vastu seaduseelnõu, mille järgi ära muudeti senine kord, mis võimaldas kohtupalatile kautsjoni kassatsioonkaebuse täienduseks esitada 7 päeva jooksul, Riigikogu muutis selle korra kohtupa...

rii ettepanekul. Valitsus leiab, et sarnane kord on tarvilik ka rahukogude suhtes ja selleks on esitatud käesoleva Kr. Kp. Sead. § 177. muutmise seadus, millega kaotatakse ka rahukogudes ning rahukohtunikkude juures seni ettenähtud võimalus, nimelt et kautsjoni puudumisel antakse 7-päevaline tähtaeg selle esitamiseks. Esitatud seaduseelnõu vastuvõtmisega muudetakse see kord, ja kaebust edaspidi ilma kautsjonita enam vastu ei võeta.

Et seadused ühtlased peaksid olema, selle juures ei ole kahtlust, ja kui Riigikogu kohtupalati suhtes on vastu võtnud teatud korra, siis on loomulik, et sarnane kord tuleb ka rahukogude kohta vastu võtta. Sellepärast ühineb üldkomisjon Vabariigi Valitsuse eelnõuga ja paneb ette eelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

7. Riigiteenistuses seisvatele maamõõtjatele tükitöö pealt tasumaksamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel. (Tekst III Rk.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg**.

Pealkiri ja I osa võetakse nähtava enamusega muutmata vastu. (II osa.)

5. istungj. pr.pr. lisades, vaata sisukord.)

K. Tonkman (põl) (Kõneleja poolt läbi vaatamata ja parandamata): Austatud Riigikogu liikmed! Teen ettepaneku, see II

osa kustutada ja selle asemele võtta II osa järgmiselt: „II. Käesolev seadus hakkab maksma 1. aprillil 1928. a.“ Oma ettepanekut põhjendan järgmiselt: siin on ette nähtud käesolevas seaduses, et tahetakse tükitöö tasu maksta tagant järele, alates 31. märtsist 1927. a. See ei ole õige. See looks pretseedendi, mille põhjal tagant järele võib tasu maksta, ja kutuks alati niisuguse seadusandluse esile. Seadus peaks aga maksma hakkama vastuvõtmisega või edaspidi, aga mitte tagant järele. Edasi toob see juurde teatava hulga kulusid üle 1 miljoni marga, ligi 1½ miljoni, kui seadus tagant järele tahetakse maksma panna. Loodame, et Riigikogu minu parandus-ettepaneku vastu võtab selle oletusega, et niisugused seadused vastuvõetavad ei ole, mis tagant järele maksva iseloomuga on.

Aruandja **E. Sulg** (lõpusõna): Juba rahaasjanduse komisjonis vaidles rkl. Tonkman selle seaduseosa vastuvõtmise vastu, ja andmed on samad, mis praegu ette toodi. Ma pean tähendama, et 1926. aastal, kui maamõõtjate tükitöö tasu seadus vastu võeti, siis ei olnud mingisugust vahet ametnikkude, vabateenijate ja ülemääraliste vahel. Kui sel ajal seadusesse võeti maamõõtja kui riigiametnik, siis ei mõeldud mingisugust vahet teha ühe või teise liigi vahel.

Härra Tonkman tähendas rahaasjanduse komisjonis, et seekord on just teadlikult sisse võetud see sõna „riigiametnikud“, kuid mina võin tõendada, et see sõna on juba 1926. aasta seaduses sisse võetud, valitsuse ettepanekus, ja selles teadmises, et mingisugust vahet ei ole riigiametniku, ei vabapalgalise ega ülemääralise vahel. Selle seaduse põhjal ei olnud ka vahet kuni Riigiteenistuse seaduse maksimahakkamiseni 1. aprillist 1927. Ja kui üldiselt võtta, siis loogiliselt ei peaks ka mingisugust vahet peale selle tehtama. Siiski on aga tõsi, et on nii puht vormaliteedi mõttes tarvilikuks tunnistatud, et see seaduseelnõu esitati ja vastu võeti, sest riigiametnikkude teenistuse seaduses on juba see jaotus ette nähtud, mida kuni 1. aprillini üldse ei olnud. Selles, nagu ma juba I lugemisel tähendasin, on täieliku arusaamatusega tegemist seaduseelnõus, ja ei oleks põhjust, et meie riigiteenijate või ametnikkude tasu hakkame selle arusaamatuse tagajärjel kärpima.

Igatahes sarnane seisukord leidis üldist pooldamist rahaasjanduse komisjonis. On küll tõsi, et tagant järele maksmist ei saa puhtpõhimõtteliselt heaks kiita, ja mina kui aruandja seda ka pooldada ei saaks, et aga siin on tegemist täieliku arusaamatusega... (K. Tonkman, põl: Missugune arusaamatus

siin siis on?) Nagu ma juba tähendasin, 1. aprillil 1927. a. maksmahakanud riigiametnikkude teenistuse seadus toob muudatuse sisse,.... (K. Tonkman, põl: Ta pidi ju muudatuse tooma, meie tahtsime ju seda.) nüüd Teie räägite teisiti. Ennem Teie tähendasite, et see 1926. aasta seaduses on meelega sisse võetud. Aga mina olen põhjalikult kõik materjali läbi vaadanud ja võin kinnitada, et see on juhuslikult sisse võetud. Teie tõendasite, et see on Riigikogus uuesti sisse võetud, see osutus aga mitte tõenäoliseks.

Nii et mina tahan veel kord öelda, et siin on kahtlemata arusaamatusega tegemist, ja selle tõttu ei tule meie maamõõtjaid karistada. Siis edasi. Härra Tonkman tõi ette, et siin on tegemist miljon margaga, kuid täpsed kalkulatsioonid näitavad, et siin on tõesti tegemist 680.000 margaga ehk 6.800 krooniga. See on küll tõsi. Maamõõtjad, kes teevad külje kõrval tööd, ühed neist saavad tasu tükitöö alusel ja teised.... (K. Tonkman'i, põl vahelhüüe) Siin, härra Tonkman, ma võin öelda, et need inimesed teenivad juba mitmendat aastat, ainult 1. aprill tahab seda vahetada, mis neil oli, ära käristada. Nii et seda arvesse võttes, et maakorralduse ja maamõõdu tööd on väga tähtsad maal igale põllupidajale ja asunikule, siis ei saa meie nii teha, et meie ühe osa maamõõtjaid paneme teatud seisukorda ja teise osa teise olukorda. Peab veel üht tähendama, et maamõõtjad ei saa mingisuguseid päevarahasid, ja see süsteem on üldiselt poolehoidu leidnud kõigi juures.

Nii ei saa ma kuidagi moodi härra Tonkman'i ettepanekuga ühineda ja palun eelnõu vastu võtta, nagu ta rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud.

A. Jõeäär (stp) (hää. mot.): Hääletamise motiivide kohta pean tähendama, et härra Tonkman'i poolt tehtud ettepanek on ainuke ettepanek, mille poolt Riigikogu üldse hääletada võib, kui ta vastollu ei taha sattuda põhiseadusega. Nagu aruandja tähendas, tahetakse seda seadust tagant järele maksta panna möödunud aja kohta, kuid niisugust olukorda, et üks seadus hakkab maksta aja kohta, mis mööda läinud, ei saa ette kujutada. Seadus hakkab maksta, kui ta on välja kuulutatud Riigi Teatajas, 10 päeva jooksul, võib ka hiljem maksta hakata kui selleks seadus teise tähtaja määrab. Aga et seadus enne maksta hakkab, ei ole mõeldav. Et sellest seisukohast välja pääseda, tuleb rkl. Tonkman'i ettepanek vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Tonkman'i ettepanekust võin ma teise osa hääle-

tada, et „käesolev seadus hakkab maksta 1. aprillil 1928. a.“ Ettepaneku esimene osa — seaduse teine osa kustutada — selle kohta teevad Riigikogu liikmed hääletamisel järeldused, kas seda kustutada või mitte kustutada. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepaneku teine osa vastu võetud. Seega ei tule komisjoni ettepanek enam hääletamisele, ning seaduseelnõu II osa on vastu võetud rkl. Tonkman'i poolt esitatud kujul.

8. Rahukohtu trahviseaduse § 29. muutmise seadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**. Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu. (Tekst III Rk. V istungj. pr. pr. lisades, vaata sisukord.)

9. Veejuhtmete korrashoiu seadus — II lugemisel. Maakomisjoni aruandja **J. Vain**. Pealkiri ja § 1 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Veejuhtmete korrashoiu seadus.

§ 1. Maaparanduse otstarbel ehitatud, kaevatud või kordaseatud veejuhtmed, mis tulu toovad rohkem kui ühele majapidamisele ja ei kuulu korrashoiule riigi kulul, hoitakse korras veeühisuste kaudu.

Veejuhtmed, mis tulevad korras hoida veeühisuste kaudu, määrab maakonna veekomisjon.

Aruandja **J. Vain** (loeb):

§ 2. Laevasõiduks või parvetamiseks tarvitavad veejuhtmed või need, mille korrahoid veeühisuste kaudu raskendatud, hoitakse korras riigi kulul, selleks elarve korras määratud krediitide arvel.

Käesolevas paragrahvis tähendatud veejuhtmed määrab Vabariigi Valitsus keskveekomisjoni ettepanekul, ja nende nimestik avaldatakse üldteadmiseks „Riigi Teatajas.“

J. Teetsov (põl): Lugupeetud rahvasaadikud! Käesoleva seaduseelnõu alusel tahetakse veejuhtmete korrashoid läbi viia selleks korraldatud veeühisuste kaudu, kuid igas kohas ei ole kerge moodustada neid veeühisusi, ja see saab tulevikus sünnitama suuri raskusi kohustuste kindlaksmääramisel ja ühtlustamisel veejuhtmete korrashoiu alal. Seaduseelnõus on ette nähtud ainult üksikud veejuhtmed, mis hoitakse korras riigi arvel, nagu meie tähtsamad laevasõiduks või par-

vetamiseks tarvitavad veejuhtmed. Leian, et siin tuleks juurde võtta ka need kohad veejuhtmete korrashoiu alal, kus praegu maade kruntimine veel läbi viimata, sest ei ole teada, kes seal veejuhtmete ringkonnas maaomanik või peremees, ja kes kuipalju võib sellest kasu saada. Tihti on veel maatükid laiali paisatud, ja see asjaolu sünnitab suurt raskust, et veeühisust kokku seada ja kohustused ühtlaselt liikmete vahel ära määrata. Sellepärast teen § 2. juurde järgmise täiendava ettepaneku: § 2. teises reas sõnade järele „kaudu raskendatud“ võtta sõnad: „ja kus maade kruntimine läbi viimata“. Selle ettepaneku järgi langeks tulevikus ära raske küsimus maakonna vee komisjonis veejuhtmete korrashoiu kohustuste määramisel üksikute maapidajate ehk põliste rentnikkude peale, kes veejuhtmete piirkonnas kruntimata maadel asuvad.

Aruandja **J. Vain** (lõpusõna): Nähtus, et kuskil maakruntimine läbi viimata, on väga ajutine. Mõne aasta pärast on kruntimine läbi viidud. Kuid ka praeguse seisukorra juures ei ole sugugi võimata otsustada, kes on ja millisel määral kasusaaja veejuhtmetest. Piirkonnas võib olla kahte liiki maad, üks on ühisele tarvitamisele võetud ja teine, nagu ettepanekutejaja nimetas, maatükike teiste vahel. Muidugi on nende suuruse määramine kestvam töö, kui kohal, kui talud krunditud, kuid sugugi mitte võimatu. Esiteks on ühisel tarvitamisel oleva maa kohta alati vastavates talude loomise aktides normid, kuipalju kellelegi sellest ühisest maast kuulub, missugune osa siis ka tükeldamisel temale saab. Järelikult tarvitseb kindlaks teha ühismaa kogutulu maaparandusest ja kulud jagada maaomanikkude vahel vastavalt õigusele selle maa kohta.

Mis puutub väikestesse tükidesse, siis on see küsimus veel kergem. Kui arvatakse, et maade arvel, mis krunti aetakse, kellelegi endisele pidajale kohustused peale jäävad, siis on see ekslik arvamine. Veeühisuse seaduse § 32. öeldakse: „ühisuse tegevuse kestusel võib liige ühisusest välja astuda peakoosoleku nõusolekul või oma nõudmisel vabastatud saada maakonna veekomisjoni poolt liikme kohustustest ja õigustest, kui selgub, et ühisus ei anna temale tulu“.

Seega ei tee erilisi raskusi lapitalu maapidajatele kohustuste jagamine ega ei too ka veejuhe ülekohtust koormat kellelegi peale, kui ta lapitalude piirkonnas on. Sellepärast oleks parandus üleearune pallast seaduses. Vaidlen selle paranduse vastu.

Juhataja **K. Einbund**: Asun rkl. Teetsov'i täiendus-ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 18 häält, vastu 27 häält, — seega tagasi lükatud. Asun § 2. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2 vastu võetud.

§§ 3—11 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 3. Maaomanikud ja maade põlised tarvitajad, kes § 1. ettenähtud veejuhtmetest tulu saavad, on kohustatud asutama veejuhtmete korrashoiuks veeühisuse veeühisuste seaduses (R.T. nr. 195/196 — 1925. a.) ettenähtud alustel ja korras.

Riikliku toetuse saamisel maaparanduse otstarbel on veeühisustel eesõigus.

§ 4. Kuni veeühisuste asutamiseni on veejuhtmeid kohustatud korras hoidma maade omanikud ja põlised tarvitajad, kellele veejuhe toob tulu.

§ 5. Maaomanikke ja maade põliseid tarvitajaid, kes kohustatud § 4. alusel ja korras veejuhtmeid korras hoidma, määrab maakonna veekomisjon. (Sead. veejuhtim. kohta läbi võõra maa maapar. otstarbel § 20. R.T. nr. 118 — 1921. a.)

§ 6. Veejuhtmete korrashoiuks § 5. korras määratud maaomanikud ja põlised tarvitajad on kohustatud maakonna veekomisjoni poolt määratud tähtajaks omavahel kokkuleppe alusel määrama veejuhtmete korrashoiu kohustused. Ei saavutu tähtajaks kokkulepe, määrab kohustused iga üksiku maaomaniku või põlise tarvitaja kohta maakonna veekomisjon, aluseks võttes üksiku maaomaniku või põlise tarvitaja peale langeva tulu osa, mis tingitud veejuhtmetest.

Üksikute majapidamiste poolt veejuhtmele sünnitatud rikked kõrvaldatakse nende majapidamiste kulul.

§ 7. Igasugune kunstlik veevoolu takistamine ja ummistamine veejuhtmes on keelatud.

Veepinda veejuhtmes tõsta võib ainult maakonna veekomisjoni loal.

§ 8. Veejuhtmete korrashoidu revideeritakse vähemalt üks kord aastas maakonna veekomisjoni korraldusel vallavalitsuste poolt või riigiasutuste nõusolekul nende asutuste kohapealsete ametnikkude kaudu.

§ 9. On veejuhtme korrashoid puudulik, määrab revident tähtaja selle kordaseadmiseks. Ei ole veejuhte tähtajaks korda seatud, teatakse sellest maakonna veekomisjonile. Maakonna veekomisjon võib lasta veejuhtme kolmandate isikute läbi korda seada ja nõuab sisse kulusumma riigi vastuvaidlemata maksude sissenõudmise korras isikutelt, kes veejuhet kohustatud korras hoidma.

§ 10. Maakonna veekomisjoni otsuste ja korralduste peale võib edasi kaevata ühe kuu jooksul kesk-veekomisjonile. Kaebused antakse maakonna veekomisjoni kaudu, kes on kohustatud neid kesk-veekomisjonile edasi saatma ühe kuu jooksul ühes juurdekuuluvate materjalidega. Kesk-veekomisjoni otsused on lõplikud ja nende peale võib edasi kaevata Riigikohtule administratiivkohtu korras ühe kuu jooksul, arvates kuulutamise päevast.

§ 11. Kesk-veekomisjonil on õigus anda juhatuskirju käesoleva seaduse elluviimiseks.

10. Riigitöölise Rahaasjanduse komisjoni aruandja L. ühekordse palgalisa seadus Johanson: Riigitöölise ühekordse palgalisa seadus — I lugemisel.

seadus esitati Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt juba läinud aastal. Ta tuli arutamisele rahaasjanduse komisjonis. Rahaasjanduse komisjonis küsiti Vabariigi Valitsuse seisukohta. Vabariigi Valitsus andis eitava seisukoha, selle järele otsustati eelnõu esitada Riigikogule tagasilükkamiseks. Läinud aastal aga ei saanud rahaasjanduse komisjon eelnõu esitada Riigikogule sellepärast, et ükski komisjoni liikmetest ei tahtnud aruandja kohustusi enese peale võtta. Ära ütlesid kõik, samuti komisjoni esimees ja ta kaks abi. Tänavu, ühenduses 10. iseseisvusepäevaga tõsteti küsimus rahaasjanduse komisjonis uuesti üles ja nüüd otsustati jääda endise seisukoha juurde — eelnõu Riigikogule tagasilükkamiseks esitada. Et Riigikogul võimalik oleks seisukohta võtta, sellepärast võtsin vastu aruandja kohustused, kuigi minu isiklik seisukoht teistsugune on. Isiklikult pooldan eelnõu.

L. Johanson (stp): Riigitöölise ühekordse palgalisa seadus oleks siis ülearune, kui Vabariigi Valitsus oleks maksuma pannud nende tööliste kohta vastavad palgamäärad, mis vastaksid elukallidusele ja nõuetele. Kahjuks aga seda Vabariigi Valitsus teinud ei ole. Suurel osal riigitöölistel on palgad võrdlemisi väga madalad. Ühel eelmisel koosolekul oli mul võimalus ühe osa riigitöölise palgaolusid puudutada. Niisuguse olukorra juures on aru-

saadav, kui riigitöölised ühekordse palgalisa nõudmise on üles tõstnud. Eelmistel aastatel, kus palgad palju halvemad ei olnud, võimaldati riigitöölisele ühekordne palgalisa. Väga paljudel töölistel on arvamine, et kümnenda aastapäeva puhul ka neid meeles peetakse. Kahjuks aga Vabariigi Valitsus ja enamuserakonnad vaatavad asja peale teisiti. Kümnenda aastapäeva puhuks on esitatud terve rida seaduseelnõusid, mis näitavad seda seisupaika, mis meie võimulolevail erakondadel on. Üks neist on üüriseaduse ärakaotamise seadus, see näib vist olema vaesematele kodanikkudele, kes korterikitsikuse ja kõrgete üüride alla kannatavad, kümnenda aastapäeva puhul kingituseks. (J. Mürk, mo: Kingitust ei ole tarvis!)

(Koosolekut hakkab juhutama abiesimees **M. Martna.**)

Ka teisi seesuguseid seadusi on kümnenda aastapäeva puhuks esitatud. Muu seas on delegatsioonid liikuma pandud, et gildede varandusi saada kaubandus-tööstuskoja kätte. Siis on kõneldud riigimaksude amnestiast neile haikaladele, marodööridele ja teisele rämpsul, kes on riigimaksud maksmata jätnud sel ajal, kui nõutakse riigimaksude katteks vaese inimese viimne püksipaar. On veel teisigi kavatsusi ühenduses kümnenda aastapäevaga. Arusaadav, et sarnase olukorra juures enamus ja valitsus riigitöölise ühekordse palgalisa seaduse suhtes eitavale seisukohale on asunud. Ei nähta rahvast, ei nähta rahva puudusi, vaid vaadatakse sellest üle ja nähakse ainult väikest kildkonda, kelle keskel tegutsetakse. Riigitöölise seisukord on praegu sarnane, et tuleb ühekordset palgalisa anda, ja sellepärast tuleb see seaduseelnõu vastu võtta.

J. Voiman (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Üldiselt on täiesti tuntud ja tunnistatud isegi vabrikantide poolt, et meil eratööstuses töötavate tööliste palgad väga viletsad. Sedasama peab aga ka ütleva riigitöölise kohta. Eelmisel aastal kõrgendati riigiametnikkude palku, kuna riigitöölise palku ei ole kõrgendatud. Riigitöölise palgad on eelmise aastaga võrreldes vähenenud, sest eelmisel aastal anti ühekordset toetust mitmesugustel juhtudel, käesoleval aastal seda tehtud ei ole. Sellepärast on täiesti arusaadav, et riigitöölisele on vaja anda ühekordset toetust ja oleks kõige parem ning otstarbekohasem, kui seda Vabariigi 10 aasta juubeli puhul tehakse. Kuid kahjuks on meie kodanlikud rühmad üksmeelisel seisukohal — ühekordset toetust mitte

anda —, ning rahaasjanduse komisjoni poolt on ette pandud, ühekordse toetuse seaduseelnõu tagasi lükata.

Rühmade enamus on seda otsustanud läbi viia, aga kas see ka õige, sellejuures lubage kahelda. Kui vaatleme teisi summasid, mis ohtralt välja antud — ma tuletan meelde endise rahaministri härra Sepa kõnet, — et Eesti panga puhaskasust on 800 miljonit marka maha kirjutatud. Päris kisendava ülekohtuna tundub, kui eravõlad kaetakse riigi summadest, kuid sinna, kus tõepoolest tarvis toetust anda, seal ollakse kitsi ja ei leidu summasid.

Veel rohkem — läinud reedel oli tariifinõukogu koos. Tariifinõukogu koosolekul otsustati alandada põhja-puupapivabriku ettepanekul põlevkivi veotariife tunduvalt. Vähendamise tagajärjel saab riik sissetulekuid ligi 4 miljonit marka vähem. Milleks on aga need summad lubatud? Antakse mitmed miljonid margad üksikutele ettevõtetele ja töösturitele. Pean ütleva, et paljudel juhtudel suurtöösturitele on kaudsel viisil niihästi veotariifide kui ka tollide näol summasid otsekohe kingitud. Sellisel teel on miljonid ja mitmed kümned miljonid margad töösturitele toetuseks antud, aga tööliste — nendele mitte punast pennigi. Kui nii talitatakse, siis võib sellest riigitööline välja lugeda, et nendega ei arvestata, et praegu valitsevad rühmad ei taha nende olukorra parandamiseks kaasa aidata ja ärgu siis imestatagu, kui tööliste hulgas riigitüdimus kasvab.

Juhataja **M. Martna**: Komisjonilt on ettepanek: „Riigikogu otsustab riigitööliste ühekordse palgalisa seadus (Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek, paljundus 1. XII 1927, nr. 355/229) tagasi lükata.“ Ma kavatsen seaduseelnõu hääletamisele panna I lugemisel vastuvõtmiseks. Riigikogu liikmed teevad ise tarvilikud järeldused. (Hääletatakse.) Seaduseelnõu poolt on 22 häält, vastu — 32, seega on seaduseelnõu tagasi lükatud.

II. Riigiteenijate ja -tööliste ühekordse palgalisa seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson**: Riigiteenijate ja -tööliste ühekordse palgalisa seaduse saatus rahaasjanduse komisjonis ja Vabariigi Valitsuses oli sarnane eelmise seaduseelnõu saatusle. Rahaasjanduse komisjoni seisukoht on ka samasugune.

E. Pesur (tp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meie rühma poolt esitatud riigiteenijate ja -tööliste ühekordse palgalisa seadus oli peaaegselt esitatud selleks, et tööliste palgad üldse väga madalad ja äraelamist ei võimalda. Kui nüüd vabariigi 10 aasta juubeli puhul tahetakse juubeldada ja näidata, et kodanikud rõõmu tunneksid 10 aasta juubelipäeval, kuidas võib tööline rõõmu tunda juubelipäeval kui tal kõht tühi on. Seda aga ei ole üldse arvatud, et meie tööliste palgad väikesed, ja kui tahetakse, et töölised ka vabariigi aastapäevast rõõmu peaksid tundma, siis peaks ka neile toetust võimaldatama, kui tahetakse üldiselt näidata, et meie võime demonstree-rida, paraadi pidada, külaliste vastuvõtte korraldada. Kuidas mõeldakse seda rõõmu riigitöölistele ja -teenijatele näidata? Sel ajal, kui töölisel kõht tühi ja tuba külm, prassivad üksikud „vesivõsud“ külluses. Tööline ei ole kunagi töö ega leiva küllusest rõõmu tundnud terve vabariigi olemasolu ajal. Õige vähe on neid töölisi, kes on suutnud oma viletsast palgast perekonnaga kõhu täis süüa, sest ei saa ju ometi salata, et tööline ei saa palgaks pooltki elatismiinimumi praeguse elu nõuete järgi ja õelge siis, kuidas on töölisel võimalik pühi vastu võtta, või erakorralisi ostusi teha nii riiete kui ka jalanõude muretsemiseks. Töölisel tuleb külma tuba ja tühja kõhtu kannatada. Mis on selle tagajärg? Tagajärg on see, et arstiabi ja ravilate peale ometi need summad ära kulutatakse, mis seaduseelnõu järgi oleks antud või lubatud ühekordse toetuse näol.

Meil kõneldakse väga sageli sündimise väiksest arvust ja surevuse kasvust. Kas ei ole selleks küllalt selge näide madalad palgad ja viletsad elutingimused, mille järeldusel inimesed noorelt või keskealiselt hauda varisevad. Võiks ju palju näiteid tuua tööliste viletsast olukorrast ja nendest tagajärgedest, kuid arvan, et siin asjata oleks sellest kõnelda, sest ei tahaks kuidagi uskuda, et see vilets seisukord kellelgi peaks teadmata olema. Sellepärast on meie rühma poolt esitatud seaduseelnõuga tahetud toetuse näol tööliste ja alamteenijate rasket majanduslikku seisukorda vähemalt silmapilgukski parandada. Ei leia põhjust olema, et sarnane seaduseelnõu, mis riigitöölistele ja -teenijatele täiesti vajalik ja hädatarvilik, tagasi lükatakse, vaid on ilmtingimata tarvilik selle seaduseelnõu vastuvõtmine. Sellepärast teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **M. Martna**: Komisjonilt on ettepanek: „Riigikogu otsustab, riigiteenijate ja -tööliste ühekordse palgalisa seadus

(Eesti tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek, paljundus 1. XII 1927, nr. 356/228) tagasi lükata.“ Rkl. Pesur’ilt on ettepanek, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta. Asun rkl. Pesur’i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on 30 häält, vastu 37 häält.

Seega on seaduseelnõu tagasi lükatud.

Päevakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 13.40 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund.**

Abiesimees **M. Martna.**

Sekretär **M. Juhkam.**

